

Danijel Defo

Godina
KUGE

Preveo s engleskog
Radoslav Petković

■ Laguna ■

Naslov originala

Daniel Defoe

A JOURNAL OF THE PLAGUE YEAR

Translation copyright © ovog izdanja 2023, LAGUNA

KLASICI
SVETSKE
KNJIŽEVNOSTI

Knjiga br. 52

GODINA KUGE

*to jest opažanja ili spomeni
najupečatljivijih zbivanja, kako javnih
tako i pojedinačnih, koja su se odigrala
u Londonu za vreme zaraze 1665,
napisao ih je građanin koji je sve to
vreme proveo u Londonu.*

Do sada neobjavljivano.

Nekako početkom septembra, godine 1664, ja sam, kao i moji susedi, saznao u nekom neobaveznom razgovoru kako se kuga ponovo javila u Holandiji; i da je tamo još tokom 1663. bila vrlo žestoka, naročito u Amsterdamu i Roterdamu; tamo je, pričalo se, donesena ili iz Italije, kako su neki govorili, ili sa Levanta, preko robe koju su prevozili svojom turskom flotom; neki su opet pričali da je kuga stigla sa Kandije; drugi su tvrdili da je sa Kipra. Nije ni važno odakle je došla; ali svi su se slagali da se u Holandiji ponovo javila.

Mi u tim danima nismo znali za štampane novine koje raznose glasine i izveštaje o zbivanjima ulepšavajući ih ljudskom domišljatošću, čemu sam kasnije bio u prilici da budem svedok. Ali stvari poput ovih stizale su preko pisama trgovaca i onih koji su se dopisivali sa inostranstvom i odatle se prenosile jedino sa usana na uvo; tako se ovakve stvari nisu najednom širile po čitavoj naciji, kao što je to danas slučaj. Ali čini se da je vlada o svemu imala tačne izveštaje i održano je nekoliko saveta da bi se iznašao način kako da se spreči da kuga ne stigne ovamo; sve je, međutim, držano

u velikoj tajnosti. Tako su glasine ponovo zamrle i ljudi su počeli da zaboravljaju na to kao na nešto što se njih mnogo ne tiče i za šta se nadaju da i nije istina; sve do kraja novembra ili početka decembra 1664. kada su dva čoveka, za koja se pričalo da su Francuzi, umrla od kuge u Long Ejckru ili pre u gornjem delu Druri lejna. Porodica kod koje su odseli nastojala je to prikriti koliko god je bilo moguće, ali nešto se otkrilo u razgovorima sa susedima, te su kraljevi ministri to doznali; i smatrajući se odgovornim da stvar ispituju, u nameri da se utvrdi puna istina, odredili su dvojicu lekara i jednog hirurga da odu u tu kuću i sprovedu istragu. Ovi to učiniše; i pronašavši očigledne dokaze bolesti na oba tela, javno izrekoše mišljenje da su umrli od kuge. Njihovo mišljenje dostavljeno je parohijskom svešteniku, koji ga je potom prosledio opštini; takođe je bilo odštampano u nedeljnom izveštaju o smrtnosti na uobičajen način kao

Kuga 2. Zahvaćene parohije I.

Ljudi se za ovo silno zainteresovaše i uzbuniše po čitavom gradu, tim više jer poslednje sedmice decembra 1664. u istoj kući umre još jedan čovek, i to od istog oboljenja. A potom smo bili pošteđeni otprilike narednih šest sedmica, jer niko nije umro sa nekakvim znacima zaraze, pa je rečeno da je oboljenje nestalo; ali kasnije, sve mi se čini oko 12. februara, još jedan umre u drugoj kući, ali u istoj parohiji i na isti način.

Ovo je u priličnoj meri skrenulo pažnju na taj deo grada, a kako su sedmični izveštaji* ukazivali da je broj sahrana u parohiji Sv. Egidija bio mnogo veći od uobičajenog, rodila

* U stvari su u pitanju izveštaji o krštenim i sahranjenim, tzv. *bills*, koji su u Londonu počeli da se vode još 1592. (Prim. prev.)

se sumnja da u tom delu grada vlada kuga i da su mnogi od nje umrli iako su se trudili da sve prikriju od javnosti koliko je god bilo moguće. Ovo je toliko obuzelo pamet ljudima da se malo ko odlučivao da prođe kroz Druri lejn ili drugim sumnjivim ulicama, osim ako ga neki izuzetan posao ne bi na to prisilio.

Porast u izveštajima je izgledao ovako: uobičajeni broj sedmičnih sahrana u parohijama Svetog Egidija-u-polju i Svetog Andrije, Holborn, bio je u svakoj od dvanaest do sedamnaest ili devetnaest, kada manje, kada više; ali kako je kuga počela najpre u parohiji Svetoga Egidija, opaženo je da broj sahrana stalno raste. Na primer:

Od 27. decembra do 3. januara	{ Sv. Egidije 16 Sv. Andrija 17
od 3. do 10. januara	{ Sv. Egidije 12 Sv. Andrija 25
od 10. do 17. januara	{ Sv. Egidije 18 Sv. Andrija 28
od 17. do 24. januara	{ Sv. Egidije 23 Sv. Andrija 16
od 24. do 31. januara	{ Sv. Egidije 24 Sv. Andrija 15
od 30. januara do 7. februara	{ Sv. Egidije 21 Sv. Andrija 23
od 7. do 14. februara	Sv. Egidije 24,
	od čega jedan od kuge.

Sličan porast primećen je i u parohiji Sv. Brigide, koja se nalazi na jednoj strani parohije Holborn, i u parohiji Sv. Jakova, Klarkenvel, koja se nalazi na drugoj strani Holborna; u

obe je parohije uobičajeni broj onih koji su sedmično umirali bio od šest do osam, a u to je vreme počeo rasti, kako se vidi:

Od 20. do 27. decembra	{ Sv. Brigida 0 Sv. Jakov 8
od 27. decembra do 3. januara	{ Sv. Brigida 6 Sv. Jakov 9
od 3. do 10. januara	{ Sv. Brigida 11 Sv. Jakov 7
od 10. do 17. januara	{ Sv. Brigida 12 Sv. Jakov 9
od 17. do 24. januara	{ Sv. Brigida 9 Sv. Jakov 15
od 24. do 31. januara	{ Sv. Brigida 8 Sv. Jakov 12
od 31. januara do 7. februara	{ Sv. Brigida 13 Sv. Jakov 5
od 7. do 14. februara	{ Sv. Brigida 12 Sv. Jakov 6

Osim toga, ljudi su sa velikom nelagodnom opazili da sedmični izveštaj u celini pokazuje veliki porast tokom ovih sedmica, mada je to bilo doba godine kada je smrtnost obično umerena.

Uobičajeni broj sedmičnih sahrana je bio od oko 240 do otprilike 300. Ovo poslednje važno je za izuzetno visoku brojku, ali sada smo otkrili da broj stalno raste, kako ćemo videti:

	<i>Sahranjeni</i>	<i>Porast</i>
Od 20. do 27. decembra	291	...
od 27. decembra do 3. januara	349	58

od 3. do 10. januara	394	45
od 10. do 17. januara	415	21
od 17. do 24. januara	474	59

Poslednji broj je bio zastrašujući jer je to bio najveći broj sahrana za koje se znalo u jednoj sedmici od poslednje zaraze iz godine 1656.

Opet, sve ovo se smirilo; vreme je bilo hladno i mraz, koji je počeo u decembru, potrajao je vrlo žestoko skoro sve do kraja februara, praćen oštrim, mada umerenim vetrovima i brojke su opet pale a grad je postao zdraviji i svako je počeo na opasnost gledati kao na nešto što je prošlo; jedino što su sahrane u Sv. Egidiju i dalje bile brojne. Naročito od početka aprila, zbir se kretao oko dvadeset i pet svake sedmice, dok je u sedmici od 18. do 25. u Sv. Egidiju sahranjeno njih trideset, od čega dvoje od kuge a osam od pegavca, što se smatralo istim; a tako je i broj umrlih od pegavca u celini rastao, od osam sedmicu ranije do dvanaest u sedmici koja je usledila posle ove pomenute.

Ovo nas je sve opet uzburinilo i grozne slutnje su se javile među ljudima, naročito što se vreme sada promenilo i postajalo je toplije a i leto se bližilo. Pa opet, iduće sedmice učinilo se da ima neke nade; brojke su bile niske, broj mrtvih je u celosti bio svega 388, nijedan od kuge, ali zato četvoro od pegavca.

Ali brojke su se povećale naredne sedmice i oboljenje se raširilo u dve ili tri parohije, to jest u Sv. Andriji u Holbornu i Sv. Klimentu; i na veliki jad grada, jedan je umro unutar zidova, u parohiji Sv. Marije Vulčerč, tačnije u Berbajnder lejnu, blizu Mesne tržnice; sve u svemu, devet od kuge i šest od pegavca. Opet je, nakon istrage, otkriveno da je taj Francuz koji je umro u Berbajnder lejnu živeo u Long Ejkru,

blizu zaražene kuće, i odatle se odselio u strahu od bolesti ne znajući da je već zaražen.

Bio je to početak maja, ali je vreme još bilo blago, promenljivo i dovoljno hladno, te su ljudi ipak gajili neku nadu. Ohrabrialo ih je što je grad unutar zidova* još bio zdrav; u svih devedeset i sedam parohija sahranjeno je samo četrdeset i četvoro i počeli smo da se nadamo, a naročito ljudi u tom kraju grada, da stvari neće ići dalje; tim pre što je iduće sedmice, one od 9. do 16. maja, umrlo samo troje, od kojih nijedan u samom gradu niti u slobodinama;** a u Sv. Andriji ih je sahranjeno samo petnaest, što je vrlo nizak broj. Istina, u Sv. Egidiju sahranjeno ih je trideset i dvoje, ali opet, kako je to bila jedina parohija sa kugom, ljudi su osetili olakšanje. Ukupan zbir takođe je bio nizak jer je prethodne sedmice iznosio svega 347, a sedmice posle ove pomenute svega 343. Nastavili smo da se nadamo još nekoliko dana, ali je ta nada bila samo zakratko jer se ljudi više nisu mogli ova-ko obmanjivati; pretražili su kuće i otkrili da se kuga u stvari raširila svuda i da svakoga dana mnogi od nje umiru. I tako su sve mogućnosti zavaravanja nestale i više nije bilo šta da se krije; štaviše, pokazalo se da se zaraza proširila preko svih bojazni: da je u parohiji Sv. Egidija zahvatila nekoliko ulica i da nekoliko porodica leži bolesno, svi zajedno; i razumljivo, sledeći sedmični zbir pokazao je stvari onakvima kakve jesu. Objavljeno je da ih je svega četrnaest preminulo od kuge, ali je sve to bio nitkovluk i zbrka jer su ih u Sv. Egidiju sahranili ukupno četrdeset, od čega ih je sigurno većina umrla od kuge

* U tadašnjoj organizaciji Londona razlikuju se tri dela grada: grad unutar zidova (*City intra muros*), grad izvan zidova (*City extra muros*) i spoljne parohije. Termin „grad“ (*city*) i sam Defo koristi u oba značenja: kako za čitav London, tako i za grad unutar zidova. (Prim. prev.)

** Posebna naselja koja nemaju one privilegije koje ima sam grad, ali opet uživaju poseban status. (Prim. prev.)

iako je proglašeno da su umrli od drugih boleština; iako broj svih pogreba nije pokazao porast veći od trideset i dva, a ukupan zbir je iznosio samo 385, opet ih je četrnaest bilo od pegavca, kao i četrnaest od kuge; a mi smo bili sigurni da je te sedmice od kuge umrlo pedesetoro.

Sledeći zbir odnosio se na vreme od 23. do 30. maja, kada je bilo sedamnaest slučajeva kuge. Ali pogreba u Sv. Egidiju je bilo pedeset i tri – zastrašujući broj! – a proglasili su da ih je devet od kuge; ali ozbiljna istraga koju su sprovele mirovne sudije,* na zahtev gradonačelnika, pokazala je da je u toj parohiji od kuge uistinu umrlo još dvadeset, ali je proglašeno da su umrli od pegavca i drugih boleština, uz druga prikrivanja.

Ali sve su to bile sitnice prema onome što je odmah potom usledilo; jer je otoplilo i u prvoj sedmici juna zaraza se proširila na najstrašniji način i brojke su skočile vrtoglavo; i priče o groznici, pegavcu i sličnom počele su da bujaju; svi koji su mogli da prikriju svoju boleštinu to su i činili da ih susedi ne bi izbegavali i odbijali svaku vezu sa njima, a takođe i da spreče vlasti da im zatvore kuće; čime se, mada još nije činjeno, već pretilo, a ljude je strašno užasavala i sama pomisao na to.

Druge sedmice juna u parohiji Sv. Egidija, gde je besnela najveća zaraza, bilo je 120 sahrana, od čega je, po zvaničnim izveštajima, svega šezdeset osam od kuge, a svako je govorio da ih je od kuge najmanje stotinu, uzimajući u obzir uobičajeni broj pogreba u ovoj parohiji, kako smo već i videli.

Sve do ove nedelje grad je i dalje bio pošteđen pošto unutar zidova, ni u jednoj od devedeset sedam parohija, niko nije umro, izuzev onog Francuza kojeg sam već pomenuo. Ali ih

* Pripadnici lokalne vlastele, postavljeni da u kraljevo ime upravljaju određenim područjima. (Prim. prev.)

je sada u gradu umrlo četvoro, jedan u Vud stritu, jedan u Fenčerc stritu i dvoje u Krukd lejnu. I dalje je bio pošteđen Sadark jer još niko nije umro na toj strani reke.

Ja sam živeo u Oldgejtu, na pola puta između tamošnje crkve i Vajtčapel Barsa na levoj ili severnoj strani ulice; a kako boleština još nije dospela do tog dela grada, naši su susedi i dalje bili mirni. Ali na drugom kraju grada uzbuđenje je bilo veliko; i bogatiji sloj ljudi, naročito plemstvo i vlasteličići iz zapadnog dela grada, nahrupili su iz grada sa svojim porodicama i poslugom na krajnje neuobičajen način; a to se posebno videlo u Vajtčapelu, odnosno Broad stritu, gde sam živeo; uistinu, mogla su se videti samo brojna i raznovrsna teretna kola sa dobrima, ženama, slugama, decom, itd.; kočije krcate svetom boljeg soja koje prate konjanici, a svi u velikoj žurbi; zatim se pojavljuju prazna teretna kola i rezervni konji sa slugama koji, bilo je očigledno, ili se vraćaju ili su poslani iz unutrašnjosti da pakupe još ljudi; a još i silan broj ljudi na konjima, neki sami, neki sa poslugom i, uopšte, svi natovareni prtljagom i spremni za put, kao što je svako mogao opaziti čim bi ih ugledao.

Bilo je to strašno i tužno gledati, a kako sam taj prizor morao posmatrati od jutra do noći (jer se uistinu ništa drugo nije dalo ni videti), obuzele su me teške misli o bedi koja se spušta na grad i o nesrećnim okolnostima u kojima ćemo se naći.

Nekoliko nedelja ljudi su bili u takvoj hitnji da se do gradonačelnikovih vrata nije moglo dospeti bez izuzetnih teškoća; takva je bila tu navala i gužva da bi se dobili pasoši i potvrde o zdravlju kao kada se putuje u druge zemlje, jer bez njih nije bilo dozvoljeno napustiti grad drumom niti noćiti u krčmi. Za sada, kako niko za sve ovo vreme nije umro u gradu, naš gradonačelnik je potvrde o zdravlju davao bez

ikakvih teškoća svakome ko je živeo u jednoj od devedeset i sedam parohija, a i oni koji su živeli u slobodninama dobijali su ih još neko vreme.

Ova žurba se, pamtim, nastavila još nekoliko nedelja, tokom čitavog maja i juna, tim veća što su se pronosile glasine da predstoji naredba vlade da se na drumovima postave baklje i barikade kako bi sprečile ljude da putuju i da gradovi uz drum neće dozvoliti da tuda prolaze stanovnici Londona iz straha da im ne donesu zarazu, mada nijedna od ovih glasina nije, osim u mašti, bila nimalo osnovana, makar ne u početku.

Sada sam počeo ozbiljno da se brinem za sebe razmišljajući o sopstvenom slučaju i šta mi je sa sobom činiti; odnosno, da li ću odlučiti da ostanem u Londonu ili da zatvorim svoju kuću i pobegnem, kako su to već učinili mnogi moji susedi. O ovome pitanju ću izneti sve potanko jer ipak mislim da bi moglo biti od značaja za one što dolaze posle mene ako se nađu izloženi istoj nevolji i pred istim izborom; i zato bih voleo da im ovaj izveštaj može poslužiti da se upravljaju pre po istorijatu mojih postupka nego po onome što je bilo sa mnom.

Preda mnom su bile dve važne stvari: jedna je bila briga o mom poslu i radnji, koji su bili znatni, a koji su bili sve ono što sam na svetu posedovao; a druga je bila da sačuvam svoj život u tako kobnoj nesreći, koju sam jasno video kako se nadvila nad ceo grad, a koju su, ma koliko da je bila velika, možda moji strahovi kao i strahovi drugih ljudi činili i većom nego što je morala biti.

Prvi razlog bio je od velikog značaja za mene; bavio sam se sedlarskim zanatom i moji poslovi uglavnom se nisu obavljali preko radnje i slučajne prodaje, već sam ih vodio sa trgovcima koji su poslovali sa engleskim kolonijama u

Americi, te je moje blagostanje dobrim delom ležalo u njihovim rukama. Istina, ja sam bio samac, ali sam imao porodicu* slugu koje sam držao zbog posla; imao sam kuću, radnju i magacin pun robe; i ukratko, ostaviti njima sve ono što se u ovakvom slučaju mora ostaviti (hoću reći, bez ikakvog nadzornika ili osobe kojoj se mogu poveriti) značilo je izložiti se opasnosti da izgubim ne samo svoje poslove već i svoju robu i zapravo sve što sam imao na ovom svetu.

U to vreme se moj stariji brat, koji se neku godinu ranije vratio iz Portugalije, našao u Londonu; i posavetovah se sa njim, a njegov odgovor je stao u tri reči, onakav isti kakav je dat u jednom drukčijem slučaju, to jest: „Gospodaru, sebe spasavaj.“ Rečju, on je bio za to da se sklonim u unutrašnjost, kako je odlučio i sam da uradi sa svojom porodicom; ono što mi je govorio bilo je, čini se, ono što je i sam čuo u inostranstvu, odnosno da je najbolja priprema za kugu pobeći od nje što dalje. A ono što je odgovorio na moje argumente o gubitku posla, dobara i potraživanja, potpuno me je zbunilo. Rekao mi je ono isto što sam ja koristio ubeđujući sebe da ostanem, to jest da ću Bogu poveriti svoju sigurnost i zdravlje sprečavajući tako da izgubim svoj posao i dobra; „jer“, rekao je on, „nije li razumnije osloniti se na Boga kada je u pitanju prilika ili opasnost da izgubiš svoj posao nego ostati u tako velikoj pogibelji i poveriti Mu svoj život?“

Nisam mogao tvrditi ni da sam u bilo kakvoj stisci što se tiče mesta kuda bih otišao jer sam imao nekoliko prijatelja i rodbinu u Northemptonširu, odakle potiče i moja porodica; i zapravo, moja jedina sestra, u Linkolnširu, bila je vrlo voljna da me primi i ugosti.

* U terminologiji Defoovog vremena pod porodicom se podrazumevalo čitavo domaćinstvo: žene, deca, ali i posluga. (Prim. prev.)

Moj brat, koji je već poslao svoju ženu i dvoje dece u Bedfordšir i odlučio da ih sledi, ozbiljno je navaljivao na mene da pođem; i jednom sam odlučio da mu uslišim želje, ali u tom času se nije mogao nabaviti nikakav konj; jer mada je istina da nisu svi ljudi napustili grad London, usuđujem se reći da su ga, na izvestan način, napustili svi konji; jer teško da je sedmicama bilo ikakvog konja da ga kupite ili iznajmite. Jednom sam odlučio da putujem peške sa jednim slugom i da, kako su mnogi činili, ne odsedam u krčmi, već da poneseo vojnički šator i da logorujemo u polju pošto je bilo toplo vreme i nije bilo opasnosti od prehlade. Rekoh kako su to mnogi činili jer neki su to zaista činili, naročito oni koji su služili vojsku u ratovima koji su nedavno završeni; a osećam i potrebu da kažem, govoreći o ovom drugom slučaju, da je većina ljudi koji su putovali tako postupala, kuga se ne bi prenela u tako mnogo gradova i kuća u unutrašnjosti kao što je to bio slučaj, na veliku nesreću i istinsku propast mnoštva ljudi.

Ali tada me je moj sluga, kojeg sam nameravao da vodim sa sobom, prevario; i uplašen širenjem bolesti a ne znajući kuda bih ja išao, učinio je po svome i ostavio me, te sam ovoga puta bio sprečen; i ovako ili onako stalno sam nalazio da je pokušaj da odem bio osujećen ovim ili onim slučajem, te bih se uvek razočaravao iznova i bivao osujećen; što u priču unosi nešto što bi se moglo činiti nepotrebnom digresijom, to jest da su sva ova osujećenja poticala od Neba.

Pominjem ovu priču, takođe, kao najbolji način koji mogu preporučiti svakom čoveku u sličnom slučaju, naročito ako je to onaj čiju savest čini njegova dužnost i spreman je da prihvata uputstva šta da čini, hoću reći, da obraća pažnju na posebne znakove Proviđenja koji se javljaju u to vreme i da pažljivo osmotri u kakvom su oni međusobnom odnosu

i u kakvom su odnosu prema pitanju koje ga muči; i tada, mislim, on ih sa sigurnošću može uzeti kao znamenja Neba o tome šta je njegova nesumnjiva dužnost da čini u takvom slučaju; da li da ode ili da ostane kada mesto u kome živi napadne pogubna boleština.

Tako mi je jednog jutra vrlo živo došlo u um, dok sam mozgao o ovoj stvari, da, pošto se već nama ništa ne dešava bez naloga ili odobrenja božanske moći, tako i sva ova osujećenja moraju u sebi imati nešto nesvakidašnje, te je stoga neminovno da zaključim kako mi volja Neba jasno nalaže, odnosno znamenjuje, da ne idem. I smesta mi je došlo u misli da, ako je zaista božja nakana da ja ostanem, On će biti u stanju da me istinski zaštititi usred sve smrti i opasnosti koje bi me okruživale; a ako pokušam da sam sebe zaštitim bežeći od mesta gde stanujem i da postupam suprotno ovim znamenjima za koja verujem da su božanska, to bi bila neka vrsta bekstva od Boga i On bi mogao sprovesti svoju pravdu tako što bi me stigao tada i tamo gde bi On smatrao odgovarajućim.

Ove su misli ponovo preokrenule moju odlučnost i kada sam opet zapodenuo razgovor sa bratom, rekao sam mu da nameravam da ostanem i sretnem svoj usud tamo gde me je Bog stavio i da izgleda da mi je to ona dodeljena dužnost, na osnovu svega što sam rekao.

Moj brat, mada sâm vrlo pobožan čovek, nasmejao se na sve ono za šta sam ja tvrdio da su znamenja Neba i ispričao mi nekoliko priča o takvim budalastim ljudima, kako ih je nazvao, poput mene; ako sam zaista na bilo koji način onesposobljen nevoljama ili bolestima i zato nisam u mogućnosti da odem, onda zaista treba to da prihvatim kao nebesku odluku i potpuno se predam Njemu koji, kao moj Tvorac, ima nesumnjivo pravo da raspolaže mojim životom, i u tom slučaju nema nikakvih teškoća u određivanju toga šta jeste

a šta nije poziv Njegovog Proviđenja; ali smešno je što ja kao nebesko znamenje uzimam to što ne mogu da unajmim konja ili to što je moj sadrug određen da me prati pobegao, jer u tom času ja još imam i zdravlje i noge i druge sluge i mogu dan ili dva putovati peške, a budući da imam valjanu potvrdu da sam u dobrom zdravlju, konja mogu unajmiti usput na drumu, kada mi bude odgovaralo.

Nastavio je da mi priča o nesrećnim posledicama koje proizlaze iz uverenja Turaka i muhamedanaca* iz Azije i sa drugih mesta na kojima je bivao (jer se moj brat, budući da je bio trgovac, nekoliko godina ranije, kako sam već napomenuo, vratio iz inostranstva, stigavši, na kraju, iz Lisabona) i o tome kako oni, postupajući po svom uverenju o predestinaciji, po kojem je kraj svakoga čoveka predodređen i unapred neizmenljivo narečen, odlaze bez brige na zaražena mesta i saobraćaju sa zaraženim osobama, zbog čega ih umire po deset i petnaest hiljada nedeljno, dok hrišćanski trgovci, povlačeći se u stranu, najčešće izbegnu zarazu.

Ovakvim dokazima moj je brat opet izmenio moje odluke i ja sam ponovo počeo da se odlučujem za odlazak i sledstveno tome sve pripremio; jer, ukratko, zaraza je bujala svuda oko mene i brojke su narasle na skoro sedam stotina mrtvih sedmično i moj brat je kazao da se ne usuđuje da još imalo ostane. Saopštio sam mu svoju želju da mi ostavi vreme za razmišljanje do sledećeg dana i da ću tada odlučiti; a kako sam već učinio sve što sam mogao u pogledu svoga posla i toga kome ću ga poveriti, preostalo mi je samo da se odlučim.

Te večeri sam došao kući smućenog duha, neodlučan i ne znajući šta mi je činiti. Čitavo veče ozbiljno sam promišljao o

* Za Evropu je odnos muslimana prema kugi, njihov fatalizam, poslovičan. Treba se setiti sličnih rečenica kod Dositeja Obradovića. (Prim. prev.)

tome i bio sam sâm; jer ljudi su već, svi zajedno, stekli naviku da ne napuštaju svoje domove posle sumraka zbog razloga o kojima ću imati priliku da usput više kažem.

U samoći te večeri trudio sam se da odlučim, prvo, šta mi je dužnost činiti, i razmotrio sam dokaze kojima me je moj brat uveravao da idem u unutrašnjost, suprotstavivši im snažne utiske koje sam imao na umu za ostajanje; vidljivi poziv koji mi se činilo da imam u vezi sa svojim zvanjem, i neophodnu brigu zarad očuvanja svojih dobara koja su bila, kako sam možda rekao, sve što sam posedovao; takođe i znamenja za koja mi se činilo da mi dolaze od Neba, a koja su me na neki način usmeravala ka odluci; i tada mi se ukazalo da, ako već imam nešto što bih mogao nazvati putokazom za ostanak, tada treba da pretpostavim da on sadrži i obećanje da ću biti pošteđen ako poslušam.

Ovo mi se učinilo jasnim i moj um je sve više ohrabrivao odluku da ostanem, podstican tihom zadovoljštinom da ću biti sačuvan. I kao dodatak počeo sam da listam Bibliju koja je ležala ispred mene i dok su se moje misli više nego ozbiljno bavile tim pitanjem, uzviknuo sam: „Ja sada ne znam što mi je činiti; Gospode, povedi me!“ i slično; i u tom času sam prestao da je listam na 91. psalmu i, bacivši pogled na drugi stih, pročitao sam ga sve do sedmog i potom sam uključio i deseti, kako sledi: „Govori Gospodu: ti si utočište moje i branič moj, Bog moj, u kojeg se uzdam. On će te izbaviti iz zamke ptičareve, i od ljutog pomora; perjem svojim oseniće te, pod krilima njegovijem zaklonićeš se; istina je njegova štiti i ograda. Nećeš se bojati strahote noćne, strijele koja leti danju, pomora koji ide po mraku, bolesti, koja u podne mori. Pašće pored tebe tisuća i deset tisuća s desne strane tebi, a tebe se neće dotaći. Samo ćeš gledati očima svojima i videćeš platu bezbožnicima. Jer si ti, Gospode, pouzdanje

moje. Višnjega si izabrao sebi za utočište. Neće te zlo zadesiti, i udarac neće dosegnuti do kolibe tvoje.“*

Jedva da je potrebno da kažem čitaocu da sam toga časa odlučio da ostanem u gradu poverivši sebe potpuno dobroti i zaštititi Svemogućeg, ne traživši više nijedan drugi zaklon; i da je, pošto je moje vreme bilo u Njegovim rukama, On bio u stanju da me sačuva u vreme zaraze kao i u vreme zdravlja; a ako nije smatrao potrebnim da me poštedi, opet sam bio u Njegovim rukama i sasvim je prikladno što bi On sa mnom učinio ono što bi Njemu izgledalo dobro.

Sa ovom odlukom sam otišao u postelju; u nju sam bio još sigurniji narednog dana kada se razbolela žena kojoj sam nameravao poveriti svoju kuću i svoje poslove. A pojavila se još jedna slična okolnost jer se ni sâm sledećeg dana nisam osećao nimalo dobro te i da sam nameravao ići, ne bih mogao; i bio sam bolestan još tri ili četiri dana i to je u potpunosti odlučilo o mom ostanku; i tako sam se oprostio sa svojim bratom, koji je otišao u Dorking, u Sariju, i posle produžio u Bakingamšir ili Bedfordšir do utočišta u kojem će pronaći svoju porodicu.

Bilo je to vrlo loše vreme da se bude bolestan, jer čim bi se neko požalio, odmah bi rekli da ima kugu; i mada, u stvari, nisam imao simptome te boleštine, opet, budući da sam bio vrlo bolestan, kako u glavi tako i u stomaku, nisam bio bez bojazni da sam uistinu zaražen; ali sam se posle neka tri dana osetio bolje; treće noći dobro sam se odmorio, malo oznojio i sasvim se osvežio. Pretpostavka da sam zaražen nestala je sa mojom bolešću i vratio sam se svojim uobičajenim poslovima.

Ove stvari su, svakako, potpuno prekinule sva moja razmišljanja o odlasku u unutrašnjost; a budući da je i moj brat

* Stari zavet, Psalmi Davidovi, 91, 1-10, prevod Đure Daničića. (Prim. prev.)

otišao, nisam više morao da raspravljam sa njim ili sa sobom o tom predmetu.

Bila je polovina jula i kuga, koja je uglavnom besnela na drugom kraju grada, kako već rekoh, u parohijama Sv. Egidija, Sv. Andrije, u Holbornu, i prema Vestminsteru, sada je počela da se kreće istočno prema delu u kojem sam ja živeo. Uistinu vredi zabeležiti da nije došla pravo do nas, jer treba reći da je grad unutar zidova i dalje ostao nedotaknut; niti je mnogo prešla reku u Sadarku; jer iako je te nedelje tu umrlo 1.268 od svih boleština, od čega se može pretpostaviti da ih je oko 900 umrlo od kuge, opet ih je bilo samo dvadeset osam u celom gradu unutar zidova i samo devetnaest u Sadarku, uključujući parohiju Lambet; dok ih je samo u parohijama Sv. Egidija i Sv. Martina-u-polju umrlo 421.

Ali smo primetili da je boleština, zadržavajući se u obodnim parohijama, koje su bile gusto naseljene i sa više sirotinje, počinjala da grabi ka samom gradu, kako ću kasnije napomenuti. Primetili smo, rekoh, da se boleština probija prema nama, to jest preko parohija Klarkenvel, Kriplgejt, Šordič i Bišopsgejt; a kako se poslednje dve parohije graniče sa Oldgejtom, Vajtčepelom i Stepnijem, zaraza je napokon tu raspalila sav svoj bes i silu čak i kada je popustila u zapadnim parohijama, gde je počela.

Vrlo je neobično da je u toj sedmici, od 4. do 11. jula, kada je, kako sam napomenuo, u dve parohije, Sv. Martina i Sv. Egidija-u-polju, umrlo od kuge skoro 400 ljudi, u parohiji Oldgejt umrlo svega četvoro, u parohiji Vajtčepel troje, u parohiji Stepni samo jedan čovek.

Slično je bilo sledeće sedmice, od 11. do 18. jula, kada je brojka iznosila 1.761; opet na čitavoj strani reke gde je ležao Sadark nije umrlo više od šesnaest.

Ali ovo stanje stvari se brzo izmenilo i zaraza se posebno rasplamsala u parohiji Kriplgejt a potom u Klarkenvelu; tako je druge sedmice avgusta samo u parohiji Kriplgejt sahranjeno 886, a u Klarkenvelu 155. Moglo bi se smatrati da ih je u prvoj od kuge umrlo 850; a što se druge tiče, sam izveštaj tvrdio je da ih je od kuge umrlo 145.

Za vreme jula i dok se, kako sam napomenuo, naš deo grada činio pošteđenim u poređenju sa zapadnim delovima, išao sam ulicama uobičajeno, kako je moj posao iziskivao, a posebno sam išao, obično jednom dnevno ili jednom u dva dana, u grad, do kuće moga brata o kojoj sam vodio računa i da vidim da li je bezbedna; i kako sam imao ključ u džepu, obično bih ušao u kuću i prošao kroz većinu soba da vidim da li je sve u redu; jer, mada zvuči zaprepašćujuće kazati kako usred takve nevolje neko ima tako okorelo srce da robu i krade, opet su sve vrste nitkovluka, čak i nepri- stojnost i razvrat, u gradu bile upražnjavane tako otvoreno kao nikada – neću reći tako često jer je broj ljudi na razne načine bio smanjen.

Sada je i sam grad bio zahvaćen, mislim grad u zidovima; ali je broj ljudi tu uistinu bio veoma smanjen pošto ih je većina otišla u unutrašnjost; i nastavili su da beže čak i tokom čitavog jula, mada ne tako masovno kao ranije. U avgustu su zaista tako bežali da sam počeo da mislim da u gradu nije ostalo nikoga osim predstavnika vlasti i slugu.

I tako su nastavili da beže iz grada, te bih napomenuo da se i Dvor preselio rano, to jest u junu, i otišao u Oksford, gde je Bogu bilo drago da ih sačuva; a boleština ih je, po onome što sam čuo, tek takla, za šta ne mogu reći da su pokazali ikakav znak zahvalnosti ili da su se na bilo koji način izmenili, jer nisu hteli ni čuti ono što bi se moglo reći

bez ikakve povrede istine, da su njihovi vapijući gresi i te kako doprineli prizivanju ovoga strašnoga suda sa kojim se suočila čitava nacija.*

Izgled Londona se sada, uistinu, neobično izmenio; mišlim na čitavu gomilu gradskih naselja, slobostina, predgrađa, na Vestminster, Sadark i sve zajedno; jer onaj poseban deo nazivan grad unutar zidova još nije bio toliko zahvaćen. Ali se u celini, rekoh, stanje stvari veoma promenilo; tuga i bol čitali su se na svakom licu; jer mada neki delovi još nisu bili potpuno ophrvani bolešću, svi su bili duboko dotaknuti; i tako, kako ćemo uskoro videti, svako je sebe i svoju porodicu video u najvećoj opasnosti. Kada bi bilo moguće tačno prikazati to vreme onima koji ga nisu videli i pružiti čitaocima potpuni prikaz užasa koji je sebe svuda pokazivao, to bi im dalo potpun utisak i ispunilo bi ih čuđenjem. Moglo bi se reći da je čitav London bio u suzama; ožalošćeni se nisu primećivali na ulicama jer niko nije oblačio crninu niti propisanu odeću ni za najbližeg prijatelja; ali se njihov glas zaista čuo na ulicama. Krici žena i dece sa vrata i prozora kuća, gde su njihovi najdraži srodnici možda umirali ili već bili mrtvi, tako su se često čuli dok smo prolazili ulicama da ih je bilo dovoljno čuti pa da se skrha i najtvrđe srce na svetu. Suze i žalopojke mogle su se opaziti skoro u svakoj kući, naročito u početku zaraze; jer što je više odmicala, ljudska su srca postajala sve okorelija, nije ih više toliko doticao gubitak njihovih prijatelja, pošto su očekivali da svakoga časa i sami budu pozvani.

* Kao veliki protivnih dinastije Stjuart, pre svega zbog svog verskog opredeljenja – poslednji Stjuarti ne samo što nisu trpeli disidente kojima je Defo pripadao već su sumnjičeni da hoće da obnove katoličanstvo u Engleskoj – i učesnik u njihovom rušenju, Defo malo gde propušta da iskaže svoje negativno mišljenje o njima. (Prim. prev.)

Ponekad me je posao vodio u drugi deo grada, čak i onda kada je bolest bila uglavnom tamo; i kako je sve to bilo novo meni, kao i svima ostalima, najviše me je iznenađivalo što vidim kako ulice koje su obično bile krcate sada izgledaju napušteno i što je na njima tako malo ljudi, i da sam bio stranac koji je zalutao, mogao sam preći čitavu ulicu a da ne vidim nikoga ko bi me uputio izuzev stražara postavljenog ispred vrata onih kuća koje su bile zatvorene, o čemu ću uskoro govoriti.

Jednoga dana, kad sam se našao u tom delu grada nekim posebnim poslom, radoznalost me je ponukala da stvari osmotrim više nego obično i zaista sam prešao dobro parče puta u pravcu u kojem nisam imao nikakva posla. Otišao sam do Holborna i tu je ulica bila puna ljudi, ali su se svi kretali njenom sredinom, niti jednom niti drugom stranom, pošto, pretpostavljam, nisu hteli da budu u dodiru s bilo kim ko bi izašao iz kuća ili da se sretnu sa mirisima ili zadahom iz kuća koje bi mogle biti zaražene.

Bili su zatvoreni svi domovi pravnika; nije ostalo mnogo advokata u Templu, Linkolns Inu ili Grejs Inu.* Sve je bilo mirno; nije bilo posla za advokate; osim toga, kako to već biva u vreme zaraze, većina ih je otišla u unutrašnjost. Na nekim mestima čitavi nizovi kuća bili su zatvoreni, njihovi stanovnici utekli a ostali su samo jedan ili dva stražara.

Kada govorim o nizovima zatvorenih kuća, ne mislim o onima koje su zatvorile vlasti, već da je veliki broj ljudi krenuo za Dvorom, bilo gonjen svojim poslom, bilo kakvom drugom nuždom; a kako su se ostali sklonili zaista uplašeni boleštinom, u nekim ulicama vladala je potpuna pustoš. Ali strah još nije bio tako veliki u gradu, da tako uopšteno

* Četiri zdanja koja se pripadala udruženjima pravnika. U produžetku, Defo nabraja njihove posebne nazive. (Prim. prev.)